

Замок Янгола
Сергій Оратовський

1649-й рік. У Київський замок на Шекавицькій горі прибуває новий воевода Адам Кисіль. При ньому – помічник, перекладач Ян Лооз. Він – спритний малий. Завдання Киселя провести переговори з повсталими козаками Хмельницького. Тим часом, в Нижньому місті – Подолі відбуваються дивні речі. У людей зникають малолітні діти. Жителі скаржаться владі, тобто воеводі. Вони підозрюють, що крадуть цигани, або ж дітей викрадають місцеві бандити, які промишляють в тутешніх лісах і орудують на великих дорогах. Дітей нібито продають в рабство туркам. За цю справу береться Ян Лооз. Але перш за все він повинен з'ясувати хто ж вбив замкового розпорядника Пясоту. Він повинен був зустріти воеводу Киселя, але так цього і не зробив, чим дуже засмутив королівського чиновника. Розпорядника замку Пясоту вбили в той самий момент, коли Адам Кисіль в'їхав в замок ..

Сергій Оратовський

Замок Янгола

Присвячується київським диггерам, які не втрачають віру, в пізнання нового під землею.

А також усім, хто цікавиться власним містом і хоче подивитися на нього по-іншому: крізь детективну призму років.

Давно забута кримінальна хроніка 1649-го року

ПРОЛОГ

...Пан підкаштелян Антоній Пясота останній раз був у цій замковій лазні лише два дні тому. Парив свої зашкарублі кістки, намагався позбавитися від прилиплих бліх, гнид та клопів, дихав чарівними ароматами пахоців. Однак послання, яке пану підкаштеляну таємно підклали сьогодні вночі під двері маєтку, не змусило довго чекати на нього. Антоній Пясота знову опинився біля цієї ж самої замкової лазні. Підло пискнули скрипучі дубові двері. Він обережно зайшов у темну роздягальню. Зняв товстий кунтуш, повісив його на іржавий цвях і далі потрапив у відпочивальню. Там він запалив кресалом дві товсті воскові свічки. У пана Антонія Пясоти чогось раптом почастішало серцебиття. Ця аритмія, немов дрібну решту в крамниці, відраховувала останній час його життя. Довго йому чекати не довелося. З тіні біля стіни, раптом відокремився згорблений суб'єкт у чернечій сутані з капюшоном. У відпочивальні запахло вогкістю і гниллю. Хворе серце пана підкаштеляна тривожно занило. Суб'єкт кивнув головою Пясоті і сам присів за стіл навпроти нього. Пан підкаштелян був на півтори, а то й дві голови

вище за свого жалюгідного опонента. Але у цієї істоти були досить сильні й довгі руки. Немов циганські батоги.

– Я дивлюся, що ти аж ніяк не міняєшся... – вимовив Пясота і демонстративно приклав до носа тремтячою рукою запашну хусточку з вишитими вензелями «А. П.». Пан підкаштелян на дух не любив погані запахи. Особливо гниль та сморід. А цей був дуже нестерпним та гидотним. Тож тут уся справа-матінка тхнула холодною могилою!

– Та що ти таке патякаєш?! Хіба ти, Пясото, бачив цю різницю між світом живих і царством мертвих?! Ге? Тебе цікавила тільки твоя власна душа... – вимовив гугнявий голос з-під смердючого капюшона.

– Ну а ти, можна подумати, бачиш? У тебе ж весь час перед очима – сама ніч!!! Ти світла білого не бачиш!.. – Пясота продовжував рятувати свій чутливий ніс і нюхав хустку, що пахла східною запашною лавандою.

– У мене?! Я – бачу!.. Ще як бачу! Ги-ги-ги... Хоч я і живу ось вже скоро 30 років у світі мертвих! Але я іноді виходжу до живих панів... А інакше?! Га? Як я вирішуватиму свої справи?! Записку мою отримав, забобонний ти наш?!

– Так. Отримав. – кивнув головою пан підкаштелян Пясота і знову понюхав лавандову хустку.

– Давай її сюди! – владно зажадав гугнявий голос з-під смердючого капюшона.

– Я її спалив...

– Ось тобі дулю, Пясото! Так я тобі й повірив!

– Доведеться! – промовив Антоній Пясота.

– Зараз-зараз, я зазирну в твої чесні очі...

– Ну ти, немов, той янгол... – перелякано промовив пан підкаштелян і затрусився від страху...

– Е – ні, старий!..Помиляєшся! Я вже давно – не янгол! Я – господар всього цього!!!

– Господар чого?! Не сміши! Та ти гірше останнього лихваря! Тобі навіть душу ніхто вже не закладе! Кажи – чого викликав...?! – промовив Пясота. Він бажав якомога швидше покінчити з цією поганою справою.

– Зараз-зараз. Приступимо, помолимося святому Пантелеймону! – промовила згорблена чернеча сутана і блискавично змахнула лівою рукою, немов великим чорним крилом.

Голова пан підкаштеляна Антонія Пясоти миттю впала на руки...

По його обличчю текли свіжі криваві сльози...

9-е листопада 1649-го року. Добігав кінця другий, ще більш моторошний рік визвольної війни Богдана Хмельницького проти польського панування. Затяжної, кривавої і жорстокої... Як тоді казали про цей складний час: «змішати треба стиглу ворожу кров на полі битви із жовтим піском!». І це після кількох років так званої «Золотої Тиші». У країні знову з'явилися каліки та інваліди. Хто без рук, хто без ніг, хто вже нічого не побачить...

...Зима того складного листопада так і не розпочиналася. Накрапав холодний дощ, а снігу поки не було. Транзитна восьмимісна карета без розпізнавальних знаків, у якій було запряжено шістьку добрих коней, спустилася Вознесенським ярмом уздовж шумної та смердючої річки Глибочиці. В її колесо раптом потрапила товста гілка й візник – старий Якуба Фарман, якого всі звали просто – пан Куба, як тільки-но почув глухий тріск, щоб остаточно не зламати колесо, відразу зробив холодними губами:

– Тпрууу!!! нумо стояти, Леопольде!!!

І Леопольд – швидкий і найспритніший з добрих вороних коней у цій упряжці, почувши знайому команду, тут же покійно встав. За ним одразу ж зупинилися всі інші коні. Леопольд – улюбленець пана Куби. Він випустив пару з ніздрів, став копитами тупатися по багнюці, а потім безсоромно вивалив на сиру землю великий тепленький, кінський кавалок. Від нього пішла тепла пара...

...Коні покійно стали, а разом із ними зупинилися 12 озброєних до зубів вершників з білими, немов від анемії, обличчями. Карета легенько хитнулася і всередині заворушилися від холоду три пасажира...

Перший – пан, 50-ти років. У нього срібна борода й попільне волосся. Одягнений у дуже простий дорожній костюм. Без зайвих пишнот. Його супроводжує 35-ти річний чоловік. Він більше схожий своїм зовнішнім виглядом на османа. Або як тоді говорили в Київському воеводстві – «бусурмана». Він також одягнений, як для тих часів – надійно і добротно. Широкі чорні шаровари, утеплений каптан, який у Дикому Полі називали просто – «шкірянка». А під нею кілька металевих пластин. Надійний захист від коротких стріл та гострого ножа. Засмагла голова поголена «під коліно». За вухом козацький оселедець. Від одного зовнішнього вигляду цього бусурмана вже йшла якась суцільна небезпека. Третій їхній супутник, зовсім, здавалося б, був – «Сама Кволість». Напівмрець. Ксьондз. Він у простій чернечій сутані. Під нею худя дірява ряса. А ще під нею достатньо легкий піджупанник у якому повно бліх. Паскудо, як вони не мруть на холоді? У руках «пан Сама Кволість» навіть уві сні перебирає вишневі вервиці. Спочатку він дорогою часто молився. Тонкі пальці постійно бігали по невеличким дерев'яним кулькам. Смикали їх. Губи крізь сон бурмотіли латинські слова про: «теа culpa» – «моя провину», а потім його часто стало нудити. Кілька разів за Житомиром вони зупиняли коней і «іхне преподобіє»...блювало якоюсь червоною субстанцією...

...Тепер же майже на під'їзді до замку двоє з трьох солодко дрімали. Осман з оселедцем на голові від абсолютної нудьги навіть поцупив у ксьондза з-під ряс важкий жовтий брелок, що висів на довгому ланцюжку. Це була голова собаки з запаленим смолоскипом у відкритій пащі. Чернець «Сама Кволість» нічого не помітив і тихесенько дав тонкого хropaка. А цей клятий бусурман для себе вирішив: а, нічого, потім поверну! О! Мовляв, не ваша річ, ваше преподобіє!? Тут впало на підлогу нашої карети... Я її підняв... Ось тримайте!..

...Тож, карета різко зупинилася... Осман миттю поклав важку жовту голову собаки з смолоскипом в пащі собі в глибоку бокову кишеню...

...Кінь Леопольд голосно захропів. Почулося невдоволене бурмотіння і кректання досвідченого візника Куби Фармана. Він виліз зі свого місця і почав роздивлятися, як би йому витягнути ту ненависну товсту гілку. Кубі не хотілося платити зі своєї кишені кілька срібних талерів за вщент зламане колесо. В дорозі за збереження карети відповів звичайно пан візник. Такими були суворі правила подорожі у досить довгому шляху. Незабаром, двері карети відчинилися і з неї виліз цей самий засмаглий осман. Він солодко потягнувся, щоб розім'яти свої задубілі від холоду кістки. Позіхнув. Візник Фарман колупався біля того клятого колеса. До рятівного Київського замку залишалося якихось півгодини їзди...

... Тим часом за каретою ретельно стежило дві пари жадібних і голодних очей. Вірніше сказати, очей самих було всього три. Праве око одного спостерігача було вибито кілька років тому в холодній камері литовської буцегарні. В жорстокій бійці. За картярський борг. І тепер цю пробоїну у затятого шибеника закривала чорна шкіряна пов'язка. Тож ці три ока належали двом давно неголеним чоловікам, у драних кожухах. Вони уважно стежили за проїжджаючими самотніми вершниками і каретами з невеликою охороною. З надією напасти з свого укриття і хоч чимось пожитися... Адже час був дуже злий, голодний, военний... У лісах між містами і селами жадібно нищпорили банди нальотчиків і відчайдушних хижаків. Ці шибеники прикривалися ім'ям Богдана Хмельницького і заради золотих дукатів із зображенням вусатого короля Яна-Казимира Другого або його попередника Владислава Четвертого творили різні нечувані звірства.

– Дивись, дивись Гонто! Це ж ціле багатство! – тихо, але впевнено сказав одноокий, – Якщо роздягти до нитки всіх цих мужичків, позабирати в них всю їхню хвацьку зброю, забрати добрих скакунів, їхню швидку карету, візника повісити на гілці, то вийде майже п'ятдесят дукатів! По двацять золотих на пику...

– Дурко ти, Бабаку, дурко! Не по двацять!..

– Ну а по скіко? По трийцет? І то й добре! По трийцет ще краще, ніж по двацять! Ги-ги. – пробурмотів той, що був Бабаком.

– Тебе що рахунку не вчили, грамотію?

– У нас у Литві добре вчили в підземній в'язниці-клопівні. Удари батогом по п'ятах рахувати. Так у нас крадіїв та гвалтівників наглядачі-литвини намагалися з початку перевиховувати. Саме так і вчили, Гонто! Та все марно! А чому це на трьох? Ге?!

– Не гекай, невігласе! Тому й дурко! А ти що Чуба за отамана не вважаєш?!!

– Е... так-так, як я забув про нього! От холера! І тут цей Чуб вліз між нашими дзвінками грошиками! Ми ж цих пройдисвітів виявили... – відповів Бабак і одягнув на голову діряву кучму – високу кудлату шапку. Тут він став уявляти, як вони вже ділять ту шкіру ще живого карпатського ведмеда. 50 золотих дукатів! Уммм! Це ж занадто кругленька сума! Це ж які грошенята! І не малі! Він став собі тішитись мрією. Це ж скільки всього можна накупити! Модний кунтуш, османські ялові чоботи, гостру шаблю «карабелу», пістоль з викарбуваним оздобленням, горілого вина – діжку! Пів-боку доброго полтавського сала! А ще й молодичку! Ні, двох молодичок! А ще невеличке село. Ні, три села повних селян та справжній млин із шинком! Бабак солодко посміхнувся від такого неймовірного щастя і підняв руку в напрямку до карети. Він став умовно стріляти двома пальцями по вершникам. Бах! Бах-бах! Бах-бах! Так. Цей е, готовий! Бах! Бах-бах! Цей також! Хоча ніякого пістоля у нього звісно не було. Вся його зброя це іржавий пірнач,

яким можна тільки гарненько приглушити... Якщо сильно вдарити ззаду по шиї... У його поплічника Гонти при собі був тільки уламок тієї самої польської шаблі «карабели». Такою тільки самому зарізатися можна. Якщо правильно постаратися...

Але тут, раптом, до цих двох неголених шибайголів стрімкий вітер доніс обривок кинутої в повітря фрази:

– Я зараз швидко! я за дерево! панове, до вітру лишень! Півхвилини справа, Ваша Милість! І ми знову ідемо! На нас вже певно давно чекають! Вечеря холоне в горячих горщиках! Витягуй швидше вже ту гілляку, пане Кубо! Я зараз!

У їхній бік чимчикував якийсь засмаглий типок. Схожий на османа. В чорних шароварах, у похідному каптані. Небезпечний.

– Давай, хоч цього, Гонта, того... може у нього гаман з собою, ми його швидко загасимо, чоботи його шкіряні поцупимо і все! Й тікати! У таких каретах бідні не іздять! У нього має бути при собі повно грошей! Ти ж бачив скільки їх... У, вовки зубасті! Всі з піками, хоч кебаби на них татарські смаж...

– Ага... Ша! Тільки тихо ти!.. – шикнув на нього поплічник Гонта.

Вони швидко приготувалися. Бабак міцно стиснув свій іржавий пірнач, Гонта дістав уламок «карабели». Польської шаблі, яку ще називали «орел». Саме за характерну рукоять у вигляді грізного птаха з гострим дзьобом... Зовсім поруч зупинився той засмаглий бусурман. Він став поратися із широким шкіряним поясом. Тихенько підкрався ззаду Гонта, приставив до смаглявої шиї цього підлого бусурмана уламок холодного металу і тихо, але дуже чітко промовив:

– Честь! дідьків сину! Жени, гроші, паскудо! Та й тихо! Ти хоч по-нашому розумієш, чушкане?! Як тільки-но пискнеш, пустимо в суху земельку твою брудну кров! Зауваж, я – майстер убивства! – налякав його нальотчик.

Назустріч до цього засмаглого бусурмана наблизився одноокий Бабак і тицьнув у шию іржавим пірначем. Розбійник вишкірився гнилим ротом. У Бабака не було більшої половини зубів, а ті, що залишилися були чорні й погано смерділи. Він страшно глипнув живим лівим оком.

– Глухий, глушаро?! Чуєш мене? Кумекаєш чи ні?! Давай гроші!

– Е... пеньондзи! Гельден! Денге! Паре! (по-османські – гроші) – Гонта, немов східну мантру, повторював відомі йому назви, що означали гроші.

– Кумекаю-кумекаю! Все я розумію! Та що ви?! Я ж свій! Зараз хлопці... зараз! – відповів без акценту по-руськи цей смаглявий типок, – Дайте лишень знайду свій товстий шкіряний гаманець! Приберіть свою шаблю! Мені і так вже моторошно! Аж ноги в колінах трясуться!..

Нальотчики Гонта й Бабак вже чули приємний дзвін золотих монет в шкіряному гаманці... Ось важкі золоті флорини пересипаються до їхніх гнилих кишень. В їх діряві та брудні кожухи... Але тут сталося щось неймовірне!

Цей спритний бусурман якось різко вигнувся, немов пустельна зміюка, та поплічник Гонта, що стояв якраз позаду, отримав сильний удар ногою в пах! Ай-яй-яй-яй! З його рук випав уламок «карабели» і чоловік зі стогоном завалився на землю. В ту ж саму мить, цей смаглявий типок сталевою рукою схопив одноокого Бабака за кисть руки, в якій був іржавий пірнач і став вивертати її на 180 градусів! Від страшного болю в суглобі Бабак ледь не

відкусив собі язика, а і з самісінького чорного ока потекли криваві сльози. Він також випустив з рук свою іржаву зброю і тут же отримав потужний удар долонею спочатку по шиї, а потім і в щелепу. В єдиному його оці різко стало темно й пусто. Нальотчик Бабак за мить втратив свідомість і також відключився...

...Ну а що цей наш смаглявий османчик? Він, немов нічого не було, весело посміхнувся сам собі. Я ж молодець! Сплюнув на тіло Бабака і тихо промовив: «кюреш – гюреш»! Не за правилами б'ємося, хлопчики, порушуємо дисципліну! Двое проти одного – це не чесно, панове-пройдисвіти! Хоча звідки вам нахаби знати, що у мене є – червоний пояс з османської боротьби?! Ха!..

Наш молодик пригадав, чого саме сюди прийшов. Він справив малу потребу і насвистуючи веселу османську пісеньку про якусь «Чьок Гюзель Байян» тобто «дуже смачненьку кралечку» став повертатися назад.

...Цей спритний малий наблизився до транзитної карети. Десь високо на Київській горі пролунав постріл з важкого двоствольного мушкета. Вітер дув в їхню сторону. Спочатку гримнув один глухий постріл. Ба-бах! Потім інший. Бу-буххх!! А потім ще і третій... Бдзенннь! Хоча третій, судячи по цьому «бджолиному бдзенннь», був із звичайного короткого пістоля.

– Що це таке, пане Кубо? – запитав смаглявий осман і став озиратися по сторонах. – Це в нашому замку, там на горі стріляють чи як? Ти що не чув, старий?

Візник Куба Фарман поколупався вказівним пальцем у правому вусі, видряпав звідти кавалок сірки. Потім невдоволено хмикнув і знизав плечима.

– Не знаю, мовляв. Ну, постріл та й постріл!. Може по птахам б'ють?! А що тут такого?! Час у нас не спокійний. Війна. А де вас чортівня носить, пане Лоозе?! Шо – шо? До вітру ходив він... Ага... Ясно-ясно...

Цей спритний «осман» заскочив у карету. Візник Куба Фарман вдарив холодне повітря довгим шкіряним батогом. Гу-гуххх! Потім свиснув і спочатку 12 вершників-охоронців з білими, немов від анемії, обличчями, а після і сама карета повільно рушили в бік суворого і неприступного Київського замку. Цій подорожній делегації потрібно пройти через прохід сторожового посту біля першої вежі. А потім на них чекав складний підйом на саму гору через Воеводську браму...

...Ну а ці мерзотники, розбійники Бабак і Гонта оговталися лише через півгодини. Від страшного болю і витверезного холоду.

– Йой! Та що ж це було, холеро?! – сплюнув Гонта на землю червоної слиною. Від несподіваного зухвалого удару він мало не відкусив собі язика. Рот повний солоної крові. Ясна кровоточили. Він обмацав щелепу, зуби начебто всі були на місці...

– Не знаю! Ця, курва, вибила мені ліве ікло і, здається, тріщина в ребрі. Ааа, ние, болить мені сильно... – заскиглив поплічник Бабак.

– Мені теж, щось не добре... Голова гудить і між ніг вітер гуляє... Так, де цей хамило, взявся на нашу голову? Хто ж знав?..., – промовив Гонта.

– Піду я до річки пику свою умию. Чекай на мене тут! – і Бабак, матюкаючись, пошкандибав до смердючої річки Глибочиці... Наводити лад на побитій цим бусурманом фізії.

... А Гонта глянув на небо і його обличчя розверзлося у задоволеній посмішці. Права рука в гнилій кишені, в якій давно нічогоісінько не було, навіть дохлої миші, намацала одну важку річ. Саме Гонті пощастило в цій нещодавній метушні із цим вертким османом і він приховав від поплічника явну здобич. Поки його приятель, одноокий Бабак намагався довести тому смаглявому малому, що вони сильніші за нього, хитрий Гонта примудрився залізити йому в кишеню і хапнути якусь штуковину. Бабак пішов умиватися, а його спільник, залишившись на самоті став розглядати її. Це був важкий незвичайний брелок. Жовта голова собаки зі смолоскипом у відкритій пащі! Так-так – у відкритій пащі! І, головне, що це було – жадане золото!!

...Гонта підняв очі до неба. Перехрестився. На небі вже проглядав жовтий місяць і він посміхнувся цьому розбійнику. Він нагадував йому монету в два золотих дуката. Ні! В три... а то й може в п'ять, або й того більше... що можна було отримати, здавши хитрим лихварям оцю справну штучку...

ГЛАВА 2

... Карета і вершники почали повільний підйом вгору. Вони мали пройти основну браму, що виходила обличчям на північ. Її називали в місті – «Воеводська брама». Оскільки крізь неї у замок ось вже більше ста років потрапляли всі київські воеводи. Біля брами були зведені дві величезні, висотою в двадцять сажнів, дерев'яні вежі. На них була ідентична одна одній – бойова зала. 10 стражів з одним десятником на кожную вежу. Всього 22 бійця. Сьогодні за старшого був десятник з вежі, яка ліворуч, а завтра буде головним той, що з вежі, яка праворуч. І так вони регулярно чергувалися. Всі воїни були озброєні арбалетами, мушкетами, кривими довгими шаблями й короткими пістолями. Напоготові у них дві заряджені легкі гармати – «тарасниці». Вони влучно стріляли кроків на 300 страшною картечю. Металевими цвяхами і подрібненим камінням. Тільки палаючий смолоскип притули до порохового отвору! Ось так, власне, зустрічали в Києві в той смутний час усіх без винятку незваних гостей!..

...Тільки що на Воеводській брамі вже чотири рази продзенькав механічний годинник. Його між собою називали – «Когути». Не тому що голосним звуком нагадував півняче кукурікання, а тому що на ньому висіли довгі червоні шалики. Шалики були для краси і схожі вони на видране півняче пір'я. Це був єдиний заводний годинник із гирею в місті. З однією великою годинниковою стрілкою. Вона щойно накрила собою цифру «4». Починало сутеніти. До веж біля Воеводської брами під'їжджали невідомі вершники і транзитна карета. Охорона веж відразу ж напружилася, варта підняла в бік прибульців важкі заряджені свинцем мушкети. В цей момент над каретою візник пан Куба вивісив на довгому держаку піхотної піки – воеводський штандарт. Герб сивого чоловіка всередині. «Білий польовий намет з православним хрестом. Намет був перев'язаний яскраво кривавою смугою». Немов, тим шаликом з дзвінких «Когутів».

– А ну стій! Таємне слово, незнайомцю!? – крикнув вартовий крізь долоні з вежі і направив у бік делегації, що раптово з'явилася дуло важкого зарядженого мушкета. Його 20 грамова свинцева куля могла прошити відразу кількох коней...

... Перший вершник підняв руку з білою хусткою, відокремився від інших і став повільно наблизитися до високих вартових веж. Незабаром до нього вибіг пан начальник самої варти – Казимир Рудий. Десятник у полегшених офіцерських обладунках і з гострим списом у руці. Він запитливо став вдивлятися в анемічне обличчя невідомого вершника. Той прибрав білу

хустку, нахилився до начальника варти і дістав з-за пазухи на короткому ланцюжку срібного польського орла – символ королівської влади. Вершник швидко щось прошепотів на вухо пану Казимиру Рудому. У десятника якось відразу перекосилася його пихата фізіономія. Він крикнув своїм – мовляв, «відкривайте, ледарі, швидше! Дорогі господарі прибули до нас!». Охоронці Воеводської брами повідкладали в сторону зброю, стали тужитися й крутити скрипучі, дерев'яні барабани, на який намотувався довгий іржавий ланцюг. В'їзні ворота повільно піднімалися вгору.

– Королівська ревізія завітала до нас? Ге? – запитав один із вартових у пана начальника Казимира Рудого.

– Е, ні, бовдуре! Це наш пан воевода Адам Кисіль, сам королівський комісар, прибув... Людина далеко не бідна. Кажуть, 60 сіл у нього за його чесною душею. Цілих три міста йому належить. Отакої! Кажуть, 50 тисяч золотом на рік має. Астрономічна сума! Сам король всієї нашої славетної Речі Посполитої не проти у нього запозичити... Так тепер нам доведеться...е... Відчиняй ворота, зачиняй ворота!.. Пороз'їжджаються тепер вони... Не до добра ця річ, коли в країні росте тінь смуту і кривава війна, ось-ось прийде до нас з Лівобережжя...

...Тим часом, транзитна карета скрипнули колесами, проїхала Воеводську браму і зникла серед покручених часом і сильним вітром дерев. Крута звивиста дорога між глухих відрогів вела прямісінько вгору. До похмурого Київського замку, що розкинувся на самій горі. Воеводі Адаму Киселю – майстер компромісів, дипломату, явно не по душі було це місце... І було ж від чого...

...Пан підкаштелян замку, тобто управитель цієї фортеці, Антоній Пясота – їх так і не зустрів перед вежею Воеводської брами біля дерев'яного мосту через річку Глибочицю. Це був досить поганий знак! Тут щось було не так... Якась непривітність. Чи то погода, чи то це його, Адама Киселя, стара знайома – хвороба... Вона знову починала давати про себе знати... Пропаще це місце... Вогкий Київ. Похмурий замок. Скрипуча гора і навколо крижаний вітер...

...Київський замок височів над Нижнім Містом. Фортеця немов би нависала над Подолом. У замку регулярно гуляв злий вітер. Не жарт висота – майже 120 кроків над рівнем Дніпра! Місце ненависне, таємниче. За чутками, говорили місцеві, що вночі Київська гора тяжко дихала. Позіхала. Немов у неї тривала хронічна застуда. А разом із нею скрипів своїми старими кістками і замок. Це був вже другий чи третій замок, відбудований польсько-литовською владою в Києві. І завжди фортецю на горі супроводжувала якась сумна доля. То страшні пожежі спалять його вщент, то ворожі набіги, що призведуть до нищівного руйнування... Нинішній замок нічим особливим не вирізнявся від попередніх. Так само добре був складений із товстезних колод. Стіни поштукатурені вапном. За час і неgodу вапно перетворилося в сіро брудну шкаралупу товщиною в широку долоню або пів ліктя. Стріла арбалета кроків із 50 вже не проб'є стіну наскрізь. А тільки так – встромиться на чверть власної довжини. В самому замку було з кілька десятків будівель. Власне, 12 сторожових верхніх веж. Триповерховий палац самого пана воеводи з коморами для міських засідань і найсправедливішого суду. Внутрішні палати вельмишановного київського воеводи. Був один костел, дві церкви. Місто в основному православне. Три криниці глибиною більше 65-ти кроків. Пекарня. Склад із харчами на випадок тривалої, кількомісячної облоги. Арсенал зі зброєю й пороховими зарядами. І буцегарня... А як же ви думали? Без неї в такому великому місті аж ніяк не можна! Оскільки славетний Київ – столиця найбільшого воеводства Польсько-Литовського Королівства – Речі Посполитої. В'язниця була як надземна, де були невеличкі кімнати для звичайних досудових допитів, так і підземна... З карцерами для особливо небезпечних злочинців: душогубів, шпигунів,

бузотерів і підбурювачів. На протилежній стороні від Воеводської брами розташовувалися Драбські ворота. Там теж були дві охоронні вежі і також 22 озброєні до зубів людини, що пильно стежили за дотриманням порядку. 20 воїнів і два десятника. Біля однієї з веж, тієї що ближче до урочища Гончарі, був флагшток. Заввишки 20 сажнів. На ньому розвивався на вітрі величезний, довжиною в п'ять косих сажнів, міський прапор з гербом Києва. На червоного кольору стягу був зображений покровитель і захисник усіх без винятку містян. Янгол із білими крилами. Архистратиг Михаїл. Раніше, лише по великим святкам і на день міста, честь підняти цей славетний прапор вгору отримував виключно найбільш знедолений житель міста – горбань...

...У руках Архистратиг наш Михаїл по-бойовому стискав кривий чи то татарський, чи то угорський меч із піхвами. Прапор гордо майорів над Києвом. Очі у янгола-хранителя... були відсутні! Замість них нещодавно з'явилися дві свіжі діри. Як ніби хтось вирішив навіщош покарати багатостраждальне місто і всіх його жителів... І вистрілив у обличчя Янгола з важкого довгоствольного мушкета. Рази два, а то й три...

...На під'їзді до воеводських палат карету зустрічав схожий на д'яка чоловічок. У високій собачій шапці, темному легкому кунтуші і з великим мідним ключем разом із хрестом на тонкій, погано митій шиї. Це був замковий молодший підкоморій – Іриній Сорока. Він відповідав за порядок у воеводських палатах. Відав закупками і розподілом харчів. Знав, де і що у яких коморах у нього лежить і зберігається. Де треба від пацюків захиститися, де – знести щось смачненьке до холодного льоху...

...Іриній Сорока був правою рукою пана підкаштеляна Антонія Пясоти. Він взявся за мідний ключ і подряпав його брудним нігтем. Це він робив завжди, коли потрібно було заспокоїти його нерви. Пан Сорока відразу зрозумів, за кількістю серйозної охорони, ХТО насправді щойно прибув до замку.

– Ваша, божою милістю, Пишність! До ваших послуг! Підкоморій Іриній Сорока! – швидко, чітко і майже по-військовому заторохкотів він. Плямкаючий рот підкоморія Сороки звертався поки до карети. Кінь Леопольд першим відреагував і заржав. А потім вивалив теплий кавалок на землю. Він нього пішла пара. Іриній Сорока притиснув до впалих грудей праву кисть і глибоко вклонився прибулому екіпажу...

...Відчинилися двері з зачиненим вікном і з карети вийшла, сильно кульгаючи – одна людина. Зі срібними волоссям і густою бородою. Воевода Адам Кисіль. Хвороба вже знову підбиралася до нього. Й підбиралася недоречно, адже воеводі Киселю знову вести непрості переговори із Богданом Хмельницьким. Саме для цього його послав до Києва король Ян-Казимир. Він наділив сенатора Киселя великими повноваженнями. І від сейму, і від себе особисто. Король зробив його дипломатом і призначив київським воеводою. Адам Кисіль вже зустрічався із Хмельницьким майже 9 місяців тому. Привіз йому королівську грамоту на гетьманство. Однак Гетьман Війська Його Королівської Милості Запорізького полковник Богдан-Зиновій Хмельницький сам вважався майстром складних переговорів і найтоншої дипломатії. Гетьман відразу ж скликав Велику Раду в Переяславі. Прийняв «королівську гідність» і ... подякував його милість Яна-Казимира. Це відразу ж стало причиною величезного невдоволення серед старшини і простих козаків. Вони стали в голос висловлювали свою люту ненависть до Польщі. Тому, зважаючи на ті загострення у відносинах, Хмельницький у своїх переговорах з комісарами Адама Киселя, вів себе досить ухильно і нерішуче. Королівські

парламентери знову поїхали, так і не виробив жодних реальних умов для примирення. Вони взяли паузу для консультацій у Варшаві. Після, знову було вирішено вдатися до красномовства і магії переконання православного сенатора королівського сейму – Адама Киселя. Адже він не був католиком, а значить нібито був своїм серед православних козаків. Його знову відправили до Києва. Король-католик дав польському сенаторові Киселю іще більше повноважень та доручення все ж таки домовитися з повсталими козаками про мир. Війна королю-магнату поки була не потрібна. Адам Кисіль також був великим земельним власником. Це єднало його інтереси з інтересами короля Яна-Казимира. І воевода Кисіль теж бажав захистити свої угіддя, свої Низкиничі... Отже, Адаму Киселю, православному, польському сенатору та мільйонеру судилося вести великий торг. Перед кривавою війною, що вже набирала обертів із страшною силою...

...Підкоморій Іриній Сорока клацнув пальцями і відразу не відомо звідки з'явилися якісь замкові люди. Вони одразу почали метушитися. Хапати скрині, подорожні торби і допомагати «його милості, пану воеводі» потрапити крутими сходами, що вели на горішній поверх, прямісінько в його палати. Негайно відпочивати з дороги. Ходив він дійсно важко. Великий палець на нозі вже до того часу розбухнув у чоботі. Киселю було важко ступати... Відразу ж за воеводою вийшов з карети якийсь засмаглий тип. Схожий, чи то на татарина, чи то іще гірше – на османа!

Іриній Сорока з підозрою подивився на цього «бусурмана» і став шкрябати нігтем свого мідного ключа на шиї.

– Їхній секретар, товмач, писар і слуга із особливих доручень – Ян Лооз! – представився цей осман. Говорив він по-руськи без будь-якого акценту... Значить, десь глибоко в своїй мусульманській душі він був, нашим, руським..., – так вважав для себе Іриній Сорока.

– Хай йому грець! – подумав про себе Іриній Сорока. – Писар та секретар... і ще татарин...

– Слава Ісусу Христу, ваше преподобіє! – крикнув Іриній Сорока ксьондзові. Третьому пасажиру транзитної карети.

– На віки віків! Амен! – мляво відповів «пан Сама Кволість» і осінив Іринія Сороку святим знаменням. Він був блідий. Його знову нудило...

– Це наш новий пріор пан Зиновіус Заремба. Присланий з Житомира до нас на околицю королівства, – тихо вимовив цей осман.

Пріор Заремба кивнув головою на багажне відділення транзитної карети. Вказав на скриню оббиту рудою шкірою, з двома бічними мідними ручками для транспортування, і наказав бути носієві із нею якнайобережнішим.

– Трясця! Та обережніше, безбожники! Там у мене цінна ікона, її не можна в дорозі трусити або турбувати! Зрозуміло вам?

– Зрозуміло, Ваше Священство! – Іриній Сорока із розумінням кивнув головою. Молодший підкоморій став показувати чоловікам рукою на їхні палати. Мовляв, вам туди. Там вас мої люди облаштують, там можна перепочити. А згодом, буде і гаряча вечерея.

– А де, власне, підкаштелян замку, сам пан Антоній Пясота? Чому ж не зустрів нас? Га?... Ми з ним списувалися місяця півтора тому і відповідь була позитивною. Домовилися на сьогоднішнє число, біля мосту через річку Глибочицю... – поцікавився цей осман з польським ім'ям Ян і німецьким прізвиськом Лооз.

– От тобі й маєш! Говорить без бусурманського акценту... Де це він так засмаг...? – думав собі Іриній Сорока... – Га? що ви запитали, мій любий пане?

Пан воеводський писар Ян Лооз, відкинув з чола оселедець, і повторив своє запитання.

– Ми до нього не змогли потрапити. Він вранці пішов готувати вам лазню, так його ніхто і не турбував та й він теж не посилав ні за ким із наших замкових людей... Я не знаю, де він...

– Дивно все це... Дивно. Це – поганий знак!..

– Ви так вважаєте? Ми були зайняті приготуваннями. Палати потрібно було прибрати. Тому, його ніхто не турбував, – відповів Іриній Сорока.

– Я зараз віднесу дві свої валізи і ви мені покажете, де у вас ця лазня...

– Слухаюсь, мій любий пане...

Пан підкоморій Іриній Сорока був сама люб'язність. Він став показувати пріору Зиновіусу Зарембі його гостьову кімнату на другому поверсі. Адже на ранок пан пріор збирався відбути до себе в монастир, щоб не їхати вночі, коли можуть на дорозі орудувати зухвалі бандити. А пан воеводський писар Ян Лооз поліз всередину карети за своїм багажем. Тут він згадав про цей жовтий брелок, який він для сміху поцупив у пана пріора Заремби. Мовляв, зараз-зараз, мій пане, я вам його поверну, лишень знайду на підлозі...

Ян Лооз засунув руку в кишеню... І... Здуськи! Як немає! Боже! Цього брелока там не було!.. Тоді пан воеводський писар зрозумів, де ж ця втрата могла статися...

– Ну, я до вас іще доберуся упирі!

Він підняв дві свої дерев'яні валізки і пішов у свою палату. Через годину-півтори, умившись з дороги нагрітою в каміні водою – Ян Лооз мав з'явитися у воеводи Киселя. Отримати цінні вказівки... Але, на жаль, доповідати воеводі довелося із абсолютно іншого приводу...

ГЛАВА 3

... Отже, добротна Замкова лазня розташовувалася неподалік від буцегарні і казарм вартових. Це було дуже зручно. Спочатку за розкладом там мили, відтирали, прали і рятували від вошей, клопів, гнид та інших паразитів ув'язнених – варнаків. А потім наступного дня там обслуговували вже саму охорону – вартових, жовнірів та офіцерів.

– Наш завідувач лазнею – інтендант Ярема у нас з колишніх солдатів! Досвідчений, бувалий. Незважаючи на те, що на правій руці у нього відсутня кілька фаланг. Мабуть шаблею в рукопашному бою відхопили. Або ударили кинджалом... Наш пан інтендант завідує всім цим пральним господарством! Він стежить, щоб двір чистили, віники свіжі, води всім було вдосталь! Але, на даний момент наш пан Ярема захворів. Зжер десь в шинку несвіжої риби, а також ріпи з медом й отруївся. Третій день у ліжку!.. – доповідав пану воеводському писареві підкоморій Іриній Сорока.

...Ян Лооз зайшов в лазню... Там всередині пахло згорілим воском. Іще не так давно дотліла пара свічкових недогарків. Пан воеводський писар кресалом чиркнув і запалив велику товсту свічку. Він відразу зрозумів, що тут щось сталося не так. Трясця! Лазня була до їх приїзду не нагріта. В ній було вогко і холодно. Тхнуло сильно ще якоюсь страшною гниллю, якимось тліном, що розкладається. Немов в один момент у це приміщення поклали разом всі гнилі ганчірки з рибного ряду Житнього ринку. Цей запах просяк всю лазню. А потім ці отруйні лахміття кудись прибрали... Ян Лооз зайшов всередину. Зняв з себе свій каптан, поставив на підлогу відерце з водою... Він зрозумів по нестерпній тиші, що тут щось моторошне сталося. І до того ж він спинним мозком відчув, що всередині лазні був іще хтось... Ян Лооз зробив кілька обережних кроків в середину роздягальні, а потім відкрив двері і зайшов у світлицю – відпочивальню. Там був стіл, за яким, зазвичай, пили трав'яні відвари з квітковим медом, відпочивали після розпарення в самій лазні. Там було невелике віконце і на стіл днем падав млявий промінь світла. Втім, його вистачало, щоб освітити кімнату. Овва! А за столом сидів пан підкаштелян Пясота. Але як сидів? Він ніби спав, склавши руки хрестом і схилив на них свою голову. Ян Лооз тихенько свиснув. Покликав його. Пан підкаштелян Антоній Пясота ніяк не відреагував... Дивно!

– Ага. Звичайно. Було б тут тепло, а не вогкістю могильною тхнуло, так би ти на мій свист відразу прокинувся, – подумав Ян Лооз.

І правда, пан підкаштелян Антоній Пясота, жодним чином не відреагував, навіть не хитнувся. Ян Лооз обережно наблизився до нього і поклав свою теплу долоню на шию.

– Тільки цього нам не вистачало саме зараз!.. – подумав пан воеводський писар.

Шия пана підкаштеляна Антонія Пясоти була крижаною. Він був мертвий. Ян Лооз обережно підняв голову від схрещених рук і зазирнув небіжчику в обличчя. У пана підкаштеляна було відсутнє праве око. Наче хтось тицьнув йому туди гострою пікою. А те, що колись було тим самим оком – витекло на дерев'яний стіл разом з бурою рідиною і застигло, немов свіжий холодець.

– Йой!.. Кепські справоньки у нас! Кому ж це він заважав? – знову подумав Ян Лооз. Він подивився на згорілу свічку і тут йому щось привиділося. Права рука відразу схопилася за карбовану рукоять свого вірного супутника – кривого османського ятагана, який він завжди носив із собою під одягом на шкіряному поясі. Ян Лооз зауважив, що полум'я від його свічки різко нахилилося. Немов затанцювало. Це означало одне – з'явився протяг! Значить, хтось зайшов у приміщення лазні, або міг його там побачити... Ян Лооз витягнув свій ятаган і завмер...

– Ні, здалося!.. Дивно це все!.. Досить дивно...

Усередині лазні нікого крім нього самого і вже холодного трупа пана підкаштеляна Пясоти – насправді не було... Ян Лооз сховав свій ятаган і вирішив, що, раз він – писар і слуга особливих доручень, то йому, на жаль, треба йти доповідати своєму господареві – воеводі Адаму Киселю про цю трагічну подію, яка сталася саме в день їх приїзду до Києва...

...Ян Лооз вийшов з лазні і свиснув у два пальці. Через мить перед ним постав якийсь здоровань. Людина в захисному металевому панцирі, сталевому шоломі, з короткою польською шаблею на поясі і гострою пікою в руці.

– Командор нічної варти, двадцятник Міхал Жмайло! – відрапортувала людина і дзенькнула своїми обладунками. Ян Лооз показав йому срібного

орла з короною на голові на тонкому на натільному ланцюжку. Символ королівської влади. Двудесятник Жмайло з розумінням кивнув головою.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=30795801&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.